komst of toestemming. „Kerken die niet in dergelijke correspondenties geïncorporeerd zijn, zoeken en gaan die wel vrij aan, inzoover zij mogelijk is, maar toch op die wijze, dat zij uitzien naar hetgeen het meest past en nuttig is, om de uitnemendste gaven en overvloedige waarborgen te verkrijgen; daargelaten, dat zij geene zorg zouden dragen voor haren nood en zwakheid nu of later".[5]) Dat kerkverband wordt dan ook niet aangegaan in dier voege, dat daardoor eene kerk zich en haar toekomstige leden onvoorwaardelijk voor immer zou binden. „De vraag is, of eene parochiale kerk van deze of die plaats nu correspondentie met zoodanige classis kan ingaan voor zich en hare nakomelingen tot in het altoos doorgaande, d.i. of hun vrijwillig verband de nakomelingen met Goddelijk recht voor immer verplicht, op die wijze, dat hunne (d.i. der nakomelingen) vrijwillige en voorafgaande toestemming tot voortzetting en oefening van die correspondentie niet er tusschenin komt. Het antwoord is: Ik ontken dat. De kerkeraad van eene plaatselijke kerk kan slechts voor zichzelven verplichtingen aangaan, niet voor zijne opvolgers, tenzij dezer gelijke en vrije toestemming voorafgaat en tusschentreedt. Want onze nakomelingen zijn evenmin onvrij en redeloos vee, als wij. Blinde gewoonte, opvolging en gehoorzaamheid laten wij aan het Pausdom."[6]) In geval van nood kan eene kerk dan ook het kerkverband of zoodanige correspondentie beëindigen, hoewel niet willekeurig, maar met inachtneming van de aangegane verplichtingen. „De vraag is, of het derhalve aan elke kerk steeds onverschillig en vrij zal zijn, dergelijke correspondentie waar te nemen. Ik antwoord: Aan kerken, die reeds in eene correspondentie geïncorporeerd zijn, is het niet vrij, deze te verlaten of te onderbreken, tenzij in geval van noodzakelijkheid... evenmin als een lid der kerk, wanneer het zich reeds vrijwillig met deze particuliere kerk vereenigd heeft, alleen naar eigen willekeur en oordeel die eenheid verbreken kan, maar gehouden is onder het oordeel en de macht van dat lichaam te staan, waarvan hij lid heeft willen zijn en wel met toevoeging van deze stipulatie, dat hij zich zoude onderwerpen aan de gemeene leiding en tucht."[7])

Omdat het kerkverband aldus rust, behalve op Gods openbaring in de Heilige Schrift, tot het gehoorzamen waaraan de eene kerk echter het recht mist de andere te dwingen, èn op de vrije toestemming der kerken, zien de kerken, die met elkander in genoemde correspondentie treden, de grenzen harer bevoegdheid van handelen tegenover elkander zich ook gesteld in Gods Woord en in de onderling aangegane overeenkomst, de kerkenorde. Slechts door die vrijwillige aaneensluiting krijgen zij macht, ten opzichte van elkander op te treden. Maar dan bepaalt ook, of omschrijft, hare overeenkomst die macht. Voorzoover zij bij die confoederatie onderling macht over zich aan elkander geven, slechts zóóver hebben zij daarna bevoegdheid van handelen ten aanzien van elkander. Dat ligt ook in hetgeen Voetius schrijft ten antwoord op eene tegenwerping tegen zijn betoog, dat in de Heilige Schrift de plicht tot kerkverband aangewezen wordt. Men zeide n.l., dat uit zijn Schriftbewijs niet volgde, dat de dienaren des Woords door Goddelijk recht gehouden zijn gevallen of geschillen in andere kerken te beslissen of uit te maken. Hij geeft daarop dan ten antwoord: „Liefdeshalve en bij wijze van raadgeving zijn zij gehouden naar hunne mate hunne moeite bij te dragen, maar zonder zich schuldig te maken aan bemoeizucht met eens anders doen; doch met gezag zijn zij daartoe niet geroepen, behalve krachtens de aangegane bondsgemeenschap of verbinding of correspondentie".[8]) Op de vraag wat het naaste fundament van de verhouding, n.l. de eenheid, der kerken en van eene classicale correspondentie, is, antwoordt Voetius: „het eerste fundament is alleen het recht en bevel van God. Wanneer echter die correspondentie in het algemeen en in zichzelve beschouwd wordt: de vrijwillige toestemming of de overeenkomst der afzonderlijke kerken, die bij die correspondentie geïncorporeerd worden. Als men die correspondentie concreet beziet: in het individueele, en met toepassing op die en die afzonderlijke kerken."[9])

S. GREIJDANUS.

P.S. In „De Heraut" van 1 Mei j.l. ontziet Prof. Dr H. H. Kuyper zich niet te schrijven: „Nu is het bekend, dat Prof. Greijdanus op de Synode van Assen zich evenzeer verzet heeft tegen de afzetting van Dr Geelkerken en van de kerkeraadsleden, die aan diens zijde stonden."

Doch wat lezen we in de Acta der buitengewone Synode te Assen, 1926, in art. 242? Daarin wordt het afzettingsvonnis aangaande Dr J. G. Geelkerken medegedeeld. En dan staat in dat artikel: „prof. Greijdanus verzoekt aanteekening in de acta dat hij voor stemde onder voorbehoud, dat hij niet instemt met het 2de argument: het verzet tegen de kerkelijke vergaderingen", blz. 93. *S. G.*

---

5) V *Probl.* Quodnam sit proximum fundamentum hujus relationis, unionis scil Ecclesiarum et correspondentiae classicae. *Resp.*..... primum fundamentum est, *solum jus et mandatum divinum;* si correspondentia illa abstracte in genere et in se spectetur: *voluntarius autem consensus seu pactum Ecclesiarum* singularium, quae correspondentiae illi incorporantur; si eam spectes concrete, in individuo, et applicative ad tales ac tales singulares Ecclesias, p. 286/287.

6) VII *Probl.* An Ecclesia parochialis hujus aut istius loci hodie possit correspondentiam cum tali classe amplecti, pro se et posteris suis in perpetuum; hoc est, ut voluntarius ipsorum contractus, posteros jure divino in perpetuum obliget, ita ut voluntarius ipsorum et antecedens consensus ad continuationem et exercitium istius correspondentiae non intercedat. *Resp.* Neg. Synedrium alicujus Ecclesiae parochialis tantum potest pro se obligare: non pro successoribus; nisi succedente et intercedente simili et libero horum consensu: neque enim posteri nostri magis serva et *ἄλογα* sunt pecora quam nos. Coecam consuetudinem, successionem et oboedientiam Papatui relinquimus, p. 287/288.

7) VI *Probl.* An ergo cuilibet Ecclesiae semper indifferens et liberum erit observare ejusmodi correspondentiam? *Resp.*..... Ecclesiis, quae correspondentiae jam incorporatae sunt, non est liberum eam deserere, aut intermittere, nisi in casu necessitatis.... haut aliter ac membrum Ecclesiae, cum jam voluntarius se inseruit Ecclesiae huic particulari, non potest suo solius arbitrio et judicio unionem illam abrumpere: sed tenetur stare judicio et potestati corporis illius, cujus membrum esse volunt et quidem additâ hâc stipulatione, ut subjiceret se communi directioni ac disciplinae, p. 287.

8) Caritative et per modum consilii tenentur operam suam conferre pro modulo, sed absque vitio *ἀλλοτριεπισκοπῆς*: autoritative non tenentur, nisi ex vi initae confoederationis seu combinationis seu correspondentiae, p. 259.

9) V *Probl.* Quodnam sit proximum fundamentum hujus relationis, unionis scil Ecclesiarum et correspondentiae classicae. *Resp.*..... primum fundamentum est, *solum jus et mandatum divinum;* si correspondentia illa abstracte in genere et in se spectetur: *voluntarius autem consensus seu pactum Ecclesiarum* singularium, quae correspondentiae illi incorporantur; si eam spectes concrete, in individuo, et applicative ad tales ac tales singulares Ecclesias, p. 286/287.

UIT DE SCHRIFT

De richting.

Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zoo zoekt de dingen, die boven zijn, waar Christus is, zittende aan de rechterhand Gods.
Colossensen 3:1.

Zoo wij de levensrichting van den Christen mogen voorstellen door een lijn, dan wordt die lijn bepaald door twee vaststaande punten, — de opstanding van Christus, en Zijn hemelvaart.

„Met Christus opgewekt", — zietdaar het éérste punt. Toen het Hoofd uit het graf rees, kwam heel het Lichaam, gerechtvaardigd en herschapen, uit den dood op. Van elk der Zijnen bracht Christus toen den levensaanvang tot stand. Alle geestelijk leven wortelt in de opstanding van Christus.

En „waar Christus is, zittende aan de rechterhand Gods", — dat is het eindpunt. Met Hem voer heel Zijn Kerk ten hemel. En elk levend lidmaat is eigenlijk reeds dáár. Zijn leven is met Christus verborgen in God.

Door deze twee punten, het aanvangs- en het eindpunt, wordt de lijn van 's Christens leven bepaald. Want het zijn vaste punten; het zijn volbrachte feiten; er komt nooit meer verandering in. „En hééft ons mede opgewekt, en hééft ons medegezet in den hemel". En daarom ligt ook de levensrichting van den Christen met zekerheid gegeven, zooals een lijn vast ligt tusschen aanvangs- en eindpunt. Het leven van Gods kind vindt dan ook zijn beeld in de dagen waarin wij ons thans bevinden, de dagen tusschen Paschen en Hemelvaart. Paaschfeest ligt áchter hem, en Hemelvaart vóór hem. God bracht hem uit het graf der zonde op, en doet hem dáár uitkomen waar Christus is. En zijn levenslijn is dus in richting vastgelegd.

Wel is die lijn niet altijd een rechte. Ach, hoe kan zij afwijken en slingeren; soms zelfs een tijdlang een tegengestelde richting krijgen. Maar dat is dan ook niet het eigenlijke leven van den Christen. Als dát van kracht is — het Paaschleven dat naar Hemelvaart gaat — dan loopt de lijn van beneden naar boven; dan „zoekt ze de dingen die boven zijn". En de Christen gevoelt ook en is zich bewust, dat dit zijn eigenlijk leven is. Gelijk de loop van een lijn in overeenstemming is met de punten die haar beheerschen, zoo is ook bij den Christen het „zoeken der dingen die boven zijn" in innerlijke, levende, heilig-natuurlijke overeenstemming met zijn opwekking en hemelvaart. Het is hem niet vreemd. Het is hem geen gebod op steenen tafelen. Hij heeft de richting van Paaschfeest naar Hemelvaart lief, en belijdt van haar: — daar strekt zich al mijn lust en liefde heen.

* * *

Toch, — hoezeer deze richting in den aard van het nieuwe leven ligt, — niettemin wordt ze ons voorgehouden in den vorm en met de klem van een vermaning.

„Zoekt de dingen, die boven zijn".

Eigenaardig. De aanvang en de uitkomst van des Christens levensrichting zijn vaststaande gebeurtenissen. Het zijn heilsfeiten, die Christus volbracht. En het geloof mag daarin dan ook rusten. Het mag rusten in de opwekking en hemelvaart van Christus, waarin de geloovige onwankelbaar betrokken is. Maar voor het leven daartússchen komt de Heere met een vermaning. En een vermaning houdt altijd een opdracht in, die door óns volbracht moet worden. Ze spreekt van onze verantwoordelijkheid. Ze roept op tot strijd, tot zoeken en streven.

En zoo komt hier schoone leering op voor de levensrichting van den Christen.

Ja, die Christen mag vrijmoedig en geloovig rusten in het werk van Christus voor hem. Hij is met Christus opgewekt, en Christus legde het eindpunt van zijn levenslijn reeds vast in den hemel. Maar dat geloof doe hem toch niet inslapen, en make hem niet zorgeloos. Integendeel, — dat geloof houde hem levend en wakend. Het stuwe hem vanuit het graf der zonde naar den hemel der heiligheid. God verzekert aan den geloovige zijn opwekking en zijn hemelvaart; maar daartusschenin komt Hij met Zijn vermaning aangaande de richting. Want die geloovige leeft nog op de aarde. Hij leeft nog tusschen Paschen en Hemelvaartsdag. En in dit tusschenleven hangt nog zooveel zonde en zwakheid hem aan, en zijn er booze krachten die hem de goede richting willen doen verlaten. Vandaar dat de Heere hier nog komt met Zijn vermaningen. Wel zijn deze aan het nieuwe leven niet vreemd. De Christen herkent ze als zijn diepste begeerte. Zijn levenslijn wordt innerlijk beheerscht door begin- en eindpunt. En indien het geestelijk leven hier tot volle kracht kon komen, dan waren die vermaningen niet noodig; gelijk ze in den hemel dan ook zullen wegvallen. Doch de vleeschelijkheid die ons nog bijblijft, doet ons Gods waarschuwingen en opwekkingen voortdurend behoeven. De Heere wil daardoor onze levensrichting ópwaarts leiden; uit de opwekking naar de hemelvaart; uit het zondegraf naar de volkomen heiligheid.

Dat wij den Heere deze bedoeling dan toestemmen.

„Zoekt de dingen die boven zijn."

En dat wij dit nooit pogen te doen uit eigen kracht; maar de lijn onzer levensrichting laten rusten in haar beide steunpunten; en uit de kracht der opwekking met Christus geloovig zien naar den hemel, waar Christus is.

U. v. A.

KERKELIJK LEVEN

„Men" is tegen alle gevoel! (II.)

(De nieuwste misvatting.)

„Men" is helaas in een „uiterste" vervallen zegt Dr van Es (ik citeer zijn art. van „'t Geref. Kerkblad van Leeuwarden", zooals *Prof. Hepp* het overnam in „Credo").

„Men" ging soms alle waarde aan het gevoelsleven ontzeggen.

Men mocht zelfs 't woord „gevoel" niet eens meer gebruiken.

***

Natuurlijk is er niemand in onze Gereformeerde Kerken te vinden, die dit zoo ondernomen heeft. Strijden voor het verstand tegen het gevoel, en dan wel door uitsluiting van het gevoel.

Deze manier van strijden tegen psychische en logische functies kan alleen voorkomen in de school der psychologisten, die alles psychologisch willen bekijken. Maar wélke psycholoģist onder ons heeft nu tegen het gevoel bezwaar gemaakt?

Neen, de spits van dit boos gerucht wijst stekelig heen naar de bestrijders van het subjectivisme.

Dr van Es citeert geen uitspraken-in-verband van bovengenoemde „men"s. Dat is maar goed ook, want als hij volledig en zakelijk citeerde, zou het uitkomen, dat de strijd tegen het subjectivisme juist met veel gevoel des geloofs en met aanroeping des Heeren en in verdrukking om Christus' wil wordt gevoerd. Hij zou den Friezen dat niet kunnen verbergen. Tenzij hij in de zonde viel van diegenen, die de woorden der schrijvers zoo citeeren, dat er wat ánders uit te concludeeren valt, dan wat er in ligt.

Intusschen wekt het stukje van Dr van Es den indruk (voor degenen, die niet op de hoogte zijn), dat degenen, die het tegenwoordig opnemen tegen het geheele front van subjectivisme, menschen zijn, die „het getuigenis des harten", waarvan het Avondmaalsformulier spreekt, niet in hunne harten willen gevoelen. En hij haalt als voorbeeld aan uit den Catechismus, dat deze spreekt van „het beginsel der eeuwige vreugde, dat de geloovige in het hart gevoelt".

En „zélfs" in de Dordtsche Leerregels, die volgens sommiger oordeel misschien wel het meest intellectualistische neiging (?) zouden hebben, staat er van „gevoelen", zegt Dr van Es.

Gevoelt *hij* niet, hoe dwaas dat is, om het woordje „gevoel" op te zoeken in de Belijdenisschriften, met een gezicht van... nu zal ik dien bestrijders van het subjectivisme eens laten zien, dat er óók gevoeld moet worden![1])

Want de strijd voor de waarheid Gods in onze dagen zal juist, als de Heere ons bekeert van die vereering van de subjectiviteit des menschen in zijn gevoelens en denking enz. enz., die strijd zal ons juist verlossen van doodigheid des gevoels bij bevindelijken en van dorheid der denking bij de scholastieken en van voortdurende wiegelingen des balanceerenden broeders.

Overal waar Gods Woord weer vol majesteit spreken gaat tot de onder-het-Woord zich stellende subjectiviteit des menschen, daar is verlossing voor zijn gevoel en voor zijn verstand en voor heel den mensch. Dan kan de man van zelfbespiegeling, die zijn gevoel gaat aankijken

1) Zie de noten bij het voorgaande artikel. Red.

in plaats van met groote liefde des harten het Woord des Heeren te hooren, radicaal bestreden worden.

En meteen ook dat denken, dat in zich zelve rust in plaats van zich te buigen voor de Schrift.

Dan is het standpunt des geloofs van de reformatoren gevonden.

En dan zullen de belijders van Gods waarheid temidden van laster en verdrukking hetzelfde kunnen schrijven aan hun bekenden, als wat Dr Polman uit de brieven van Guido de Brès citeerde, geheel ten onrechte daarbij opmerkende, dat de heer Janse „misschien" wel daartegen was. „Om Sions wil" nam het over en zoo kwam het onder mijn oogen, met de vraag van Dr Polman of ik dat nu soms een bedenkelijk afglijden van de Brès vond!

Guido de Brès zat gevangen om het getuigenis der waarheid. Men lasterde van hem, dat hij den godsdienst der vaderen verworpen had. Maar hij schreef: „God laat mij een groote vergenoegdheid behouden". „Ik ben altijd goedsmoeds."

„Jezus Christus is hier gevangen met mij. Ik zie hem met de oogen van mijn geest. Hij is hier bij mij, mij vertroostende en mij sterkende en tot mij zeggende: Die overwint, ik zal hem geven te eten van den boom des levens...

O, welk een vertroosting!

Mijn hart huppelt en springt op van vreugde in mijn binnenste, als die woorden in mijn ooren weergalmen.

Ik ben er blij om en had nooit gedacht, dat God mij zulk een eer zou aandoen. Ik gevoel, dat mijn aangezicht verandert en verheug mij wegens de genade, die meer en meer in mij toeneemt en ik word van minuut tot minuut meer versterkt, ja mijn hart springt op van vreugde in mijn binnenste."

Dr Polman vraagt antwoord.

Welnu, hier is het:

Het is mij een heerlijke vertroosting deze woorden over te schrijven in dit verband, waarin ook mij „lagen gelegd worden", omdat ik evenals de Brès voor de waarheid Gods tegen de bedenksels van menschen heb gestreden.

De strijd tegen de verheerlijking van de menschelijke subjectiviteit in de geheele reeks van uiterst rechts tot uiterst links is in wezen één met den strijd, waarvoor De Brès gevangen zat.

En de vertroostingen, die al de getrouwen in den lande in dezen strijd nu ontvangen, zijn dezelfde als die de Brès ontving en die Groen en Kuyper genoten blijkens hun brieven in de dagen, dat men van hen allerlei laster vertelde.

Ook aan hen is gevraagd of zij misschien tegen het stille bevindelijke leven waren, wanneer zij de broeders opwekten om mee te strijden in de politiek met degenen, die de antithese tegen den geest der eeuw scherp stelden. En de Heere heeft hen vertroost in die dagen, zooals Hij nog Zijn getrouwen vertroost. Zóó, dat zij bij oogenblikken — de krant lezende — zeggen: God laat mij een groote vergenoegdheid behouden. De Heere is bij mij. Mijn hart springt op in mijn binnenste als Hij zegt: de dienstknecht is niet meerder dan zijn Heer, zij hebben mij van onverschilligheid voor het godsdienstig leven beschuldigd, zij zullen u daar ook van beschuldigen. Dat is genade — een groote bijzondere genade — om zóó vertroost te worden in de ziel.

In den strijd naar buiten: Barth, Haitjema, Stanley Jones, Kagawa, Weatherhead, C.D.U. enz., en in den strijd naar binnen tegen alles wat voor de subjectiviteit des menschen in 't geweer vliegt, zullen wij de vaandels opsteken in den Naam onzes Heeren.

Wij doen dan maar hetzelfde als wat degenen, die ons voorgingen in den strijd, hebben gedaan. En wij begeeren van ganscher harte de smaadheid om Christus' wil te dragen evenals zij hebben mogen doen.

Dr Polman vraagt in het „Geref. Theol. Tijdschrift" of het dan misschien een misverstand is.

Neen, dat is het niet, — tenzij na deze toelichting Dr Polman zijn vraagstelling zou prijsgeven — want hierin openbaart zich een ingrijpend verschil tusschen ons.

Zoo diep, dat blijkbaar één van ons beiden Guido de Brès niet begrijpt.

Dr Polman laat hem optreden als voorbeeld van „gezonde mystiek des harten" — ter verdediging van het subjectivisme, dat ik over de heele linie bestreed. Ik zie hem echter zóó naast ons staan in den strijd voor de waarheid Gods en onder den laster en de strikken der geestelijke ondervragers, dat zijn woorden in zijn positie precies de woorden van de gesmaden-van-nu kunnen zijn. Neen, „Om Sions wil" — die strijders doen geen „geweld" aan 't bevindelijke leven — integendeel, zij genieten vaak onder den smaad een vrede, die alle genoegens der wereld te boven gaat. Suspect gemaakte personen kunnen zich verheugen in den Heere, meer dan degenen, die door koren en most en een goeden naam verblijd, zich „bij zich zelven" houden. Want Hij, die Guido de Brès vertroostte, leeft nog en vertroost nog.

A. JANSE.

Hoe moet in onzen tijd de eenheid der kerk zich openbaren?

Stellingen voor een referaat, D.V. te houden voor de conferentie van Geref. predikanten in de provincie Groningen op 18 Mei 1938, door Ds Jac. Jonker te Schiebroek.

1. Tegenover het zeer verbreid streven naar Eenheid tusschen de kerken (plur.), dat voorkomt naast groote kerkelijke gedeeldheid en kerkelijk indifferentisme, hebben wij de roeping om de belijdenis van de eenheid der kerk (sing.) — te bewaren en te verlevendigen.
2. De verschillende vraagstukken t.a.v. de kerk worden in onze Ned. Gel. belijdenis niet onderscheiden behandeld. Daar deze Belijdenis onder den term „kerk" meer dan een grootheid samenvat en men thans het oorspronkelijke „ecclesia" steeds door „kerk" vertaalt (in tegenstelling met b.v. het spraakgebruik der 17e eeuw) is er in zake het „kerk"-begrip niet veel helderheid. Ten overvloede staat de kerkelijk-Gereformeerde exegese der artt. 27—30 blijkens de uitspraak der Gen. Synode van Leeuwarden 1920 niet vast. (Acta art. 118.)
3. De Heilige Schrift doet ons t.a.v. de kerk verschillende aspecten kennen, die wij alle in rekening moeten brengen: Koninkrijk Gods, lichaam (en bruid) van Christus, verbondsgemeenschap (societas), volksgemeenschap (idem), cultusgemeenschap (idem), huis Gods.
4. Wat deze verschillende aspecten vereenigt is het ambt, Adam gegeven, hetwelk zich na den val openbaart met het oog op de beloofde verzoening, onder Israël zich concentreert in de gezalfde ambtsdragers, als zoodanig in den Christus als tweeden Adam zijn vervulling vindt en op den Pinksterdag aan elk geloovige zonder onderscheid geschonken is.
   Jezus, de verhoogde Kyrios, geeft nu voor de nieuwe bedeeling bovendien aan de gemeente der geloovige ambtsdragers de bijzondere ambten, die hun taak hebben in de bediening der Verzoening en hun bevoegdheid in de sleutelmacht.
5. De eenheid der „kerk" is de eenheid in Jezus Christus, den tweeden Adam, door den Heiligen Geest, in het geloof. Deze eenheid bestaat krachtens de Verkiezing, wordt in het ambt der geloovigen beleefd en in de Sacramenten afgebeeld en verzegeld, terwijl zij zich openbaart in gemeenschap (communio). Handel. 2 : 42; Gal. 3 : 26—29, 1 Petr. 2 : 9.
6. Het middel tot deze eenheid der geloovigen in Christus is de prediking van het eene Evangelie, dat door den dienst der vele Apostelen tot ons kwam en door ons in de Heilige Schrift bezeten wordt. Joh. 17 : 21; 1 Joh. 1 : 1—4.
7. Deze eenheid wordt bevestigd door den dienst der bijzondere ambten in de verbondsgemeenschap, daar deze ingesteld zijn met het doel de afzonderlijke geloovigen in hun ambt te sterken, totdat zij de mannelijke rijpheid in de eenheid tusschen geloof en kennis bereikt hebben. Ef. 4 : 11—16.
8. Wij moeten dus letten op de eenheid der „kerk",
   a. die wij hebben en beleven in het geloof;
   b. die wij moeten zoeken onder leiding der bijzondere ambten in gehoorzaamheid;
   c. die wij als „gemeenschap met elkander" ontvangen als zegen des Heeren, in verband met de omstandigheden van tijd en plaats.
9. Om de eenheid der „kerk" te beleven moeten wij:
   a. elke verbondsgemeenschap, hoe georganiseerd of gedesorganiseerd, als zoodanig erkennen;
   b. als kinderen des koninkrijks arbeiden in het koninkrijk Gods met elk, die wil meewerken. Marc. 9 : 40;
   c. t.a.v. het Huis Gods, de gemeente met haar bijzondere, ambtelijke bediening, zoeken te komen tot den staat, dien Christus verordend heeft.
10. In het Huis Gods steeds het juiste doel van de functie dezer bijzondere bediening in het oog houden. Hier dreigen n.l. vele gevaren:
    a. overschatting van deze ambten of van hun dragers;
    b. objectiveering der Belijdenis tegenover de Heilige Schrift;
    c. subjectiveering der prediking, zoodat ze ophoudt ambtelijke bediening der sleutelmacht te zijn;
    d. subjectiveering der tuchtoefening;
    e. „Zwingli"-aansche ontleding, magische Umdeutung of piëtistische isoleering der Sacramenten;
    f. verruitwendiging der diaconale barmhartigheid.
    Ook ligt hier de roeping om ruimte te zoeken voor medewerking der gemeente aan de beoefening der cultusgemeenschap op den Zondag buiten wat zij reeds heeft in lied en offer.

De ridderlijke kunst van het boogschieten in Japan. (V, Slot) [1]).

Dat *mystiek en wereldmijding in elkaars gezelschap* worden aangetroffen, zonder dat zij elkaar wederzijds behoeven uit te dagen, valt juist aan de kunst van het boogschieten en dus zeer concreet te bewijzen. Aan het spannen van den boog gaat een voorbereidende ceremonie vooraf: bepaalde schreden worden gedaan, waardoor de schutter langzamerhand tegenover de schietschijf komt te staan, onderbroken door stilstaan en veelbeteekenend ademhalen. Wanneer de schutter zich daarna gereedmaakt, den boog te spannen, is hij reeds in die mate geconcentreerd, dat het hem gelukt, zich geheel in het niets te doen verzinken. Is de boog gespannen, dan wordt deze toestand voor verzonken-zijn definitief en wordt steeds dieper, naarmate de spanning langer duurt, zoodat alles wat er verder gebeurt, zich aan gene zijde van het bewustzijn afspeelt. De schutter komt eerst weer tot „zichzelf" in het oogenblik van het schot, niet geleidelijk, maar plotseling. Met één slag is de hem vertrouwde omgeving, de wereld, weer vóór hem. In die wereld, waaraan hij ontrukt was, ziet hij zich weer teruggeworpen: door een macht, die, terwijl zij door hem heengaat, in den vliegenden pijl verder werkzaam blijft. Zoo worden voor den schutter het „niets"

[1]) Zie de noot bij het eerste artikel. (Red.)

(Zie vervolg op blz. 292.)

Onze gezeten burgers.

Heden, op den nationalen reclasseeringsdag, vestigen alom collectanten en collectrices onze aandacht op onze gezeten burgerij. Als Gereformeerden denken wij daarbij in het bijzonder aan de Protestantsch-Christelijke Reclasseerings-Vereeniging, een van de jongste en der teederste loten van ons christelijk-sociaal werk. De tijd, waarin wij leven en aan wiens stempel niemand ontkomt, heeft ons een ietwat onvriendelijker instelling gegeven tegenover de onmaatschappelijken. Zonder meer behoeft dit niet als een verlies beschouwd te worden, het is nergens goed voor, de misdadigers te beschouwen als romantische broertjes met de beroemde wilde haren, die toch altijd wat interessanter zijn dan kaalgedachte schedels en platgekamde hoofden! Door sentiment is de booze geest van de criminaliteit even weinig te verdrijven! Zoomin als zwerende beenen romantisch zijn, zoo weinig is er iets interessants aan zwerende levens!

Wat is dan de bestaansgrond van de reclasseering? Als ik het goed zie, dan wordt door de gedachte der reclasseering een correctie aangebracht aan onze opvatting van de misdaad. Ook de moderne mensch heeft zijn brandmerk en wij hebben op het voorhoofd van de gestraften het opschrift ingebrand: onmaatschappelijk. Dat opschrift neemt de overheid in de erkenning der reclasseering nu weg. Iemand blijft lid van de maatschappij, ook als hij voor de balie staat en wanneer hij in de cel zit; als lid van de maatschappij keert hij tot haar terug wanneer straks het huis met de getraliede vensters voor *hem* ópengaat.

Die maatschappij is tot op zekere hoogte medeschuldig, het misdrijf van de kinderen met dossierouders, van de jeugd zonder vreugd, gaat niet buiten haar om. Het is háár lichaam dat krank is in deze leden. Daarom mag zij iets, zij het een onnoozel klein deel, van de straf mededragen als zij in het gevang haar socius-met-de-boeien bezoekt. Bovenal mag en moet zij het proces der reclasseering medeleven en aldus arbeidende de zwakken opnemen. Als zoo de reclasseering gezien wordt is in beginsel de verhouding tot de rechterlijke macht, die practisch voor zooveel moeilijkheden stelt, juist bepaald. De reclasseerder, die een rapport voor Voorwaardelijke Veroordeeling of voor Voorwaardelijke Invrijheidstelling heeft op te maken, mag niet op den stoel van den rechter gaan zitten. Dat de heeren rechters daar soms geweldig over opstuiven, is hun goed recht! Dat wil zeggen, met de vraag naar schuld en strafmaat uit juridisch oogpunt bezien, heeft de reclasseerder m.i. niets te maken. Ook doet hij wijs wanneer hij nimmer den psychiater speelt. Er is geen gevaarlijker ding dan populaire psychologie en hierbij is het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst niet strafbaar! Maar de reclasseerder ziet zich voor een heel andere vraag gesteld. Bijvoorbeeld: Is deze man maatschappelijk bruikbaar, zal gevangenisstraf die bruikbaarheid herstellen, bevorderen of vernietigen? Zoo kunnen er gevallen zijn, waarin de reclasseering moet zeggen: gevangenisstraf is voor dezen man uit maatschappelijk oogpunt funest, zonder daarbij te beoordeelen of hij van juridisch standpunt gestraft moet worden, wat den rechter ter beoordeeling staat. Neem maar een heel eenvoudig voorbeeld: een chauffeur heeft een ongeluk. De vraag: is hij schuldig? blijft uitsluitend ter beoordeeling aan den rechter. Twee andere vragen heeft de reclasseering onder de oogen te zien: 1e. Wat verliest de maatschappij in hem? Een nijver, nuttig werkman of een schrik der wegen? 2e. Beteekent intrekking van een rijbewijs voor hem, dat hij een jaar in een huurauto moet rijden of dat hij broodeloos wordt, misschien een zaak ziet ten gronde gaan? In het eerste geval immers duurt de straf een jaar, in het tweede geval levenslang.

Wanneer de reclasseering zoo op haar eigen terrein blijft, dan heeft de rechter haar rapport met evenveel respect te behandelen als de reclasseering zijn vonnis. Zij, de reclasseering, zie steeds scherper, haar eigen taak, maar late zich dan ook nooit tot loopjongen voor de justitie gebruiken noch bedele om pluimpjes van de groene tafel! Alleen eerbiediging van eigen terrein kan de rechtspraak vrijwaren van aanslagen op haar autoriteit, maar ook de reclasseering voor een plaats in het bodebankje behoeden.

Als mijn omschrijving van de eigen taak der reclasseering de juiste is, dan volgt daaruit, dat de samenstelling van een reclasseeringslichaam een zoo goed mogelijke weerspiegeling moet zijn van het leven der maatschappij en zoo weinig mogelijk een werk voor heeren-met-veel-tijd.

Hier is een taak voor den christenwerkman en voor den christenpatroon, de christelijke maatschappij moet den band aan haar zwakste leden kennen en de gemeenschap met hen oefenen.

N. B.

en het „iets", trots alle innerlijk verschil, ten nauwste met elkander verbonden, ja op elkaar aangewezen. De weg van het iets tot het niets leidt steeds weer tot het iets terug; niet omdat de schutter terug wilde, maar omdat hij teruggeworpen wordt. En deze onmiddellijke ervarings-bevinding van hem is door geen speculatie weg te redeneeren, hoogstens slechts tot zwijgen te brengen — maar dan juist met middelen, die onloochenbaar een zuiver speculatieven oorsprong hebben en daarom bedenkelijk zijn. In den grond der zaak bestaat tusschen het niets en het iets of, minder correct uitgedrukt ter wille van een gemakkelijker verstaan, tusschen Godheid en wereldbestaan dezelfde onverbrekelijke betrekking als tusschen algeheel verzonken-zijn en helder „ik"-bewustzijn. De ervaring van het zijn in het niet-zijn wordt slechts daardoor tot een ervaring van het „ik", dat de in de ik-loosheid ontrukte mensch toch steeds weer in het ik-zijn en de „gestorvene" in het „worden" teruggeworpen wordt en dus aan zichzelf ervaart, wat ver boven de grenzen van zijn bestaan uit geldingskracht heeft.

Hier liggen inderdaad de aanknoopingspunten tot overwegingen, die voor de mystieke speculatie beslissend zijn. Zij nemen de mystieke grond-ervaring als uitgangspunt. De wijze en manier, waarop zij gerangschikt en geaccentueerd wordt, is dan deels afhankelijk van de intensiteit dezer ervaring zelf, deels van den bizonderen aard van hem, die het ervaart. Hoe meer deze bizondere aard naar voren komt, des te meer wordt door deze de speculatie beinvloed en gekleurd, waarvan het orgaan nu eenmaal het denken is en welker voldoende grond het ik-bewustzijn is.

Het is hier intusschen niet de plaats om op deze, om het wezen der mystieke existentie zich bewegende problemen nader in te gaan. Een andere vraag dringt zich aan ons op. Het Boeddhisme heeft, zooals reeds uiteengezet werd, de cultuur en de levensvormen van het Japansche volk in hooge mate bepaald en zijn stempel daarop gedrukt. Evenwel niet rechtstreeks — want er zijn steeds naar verhouding slechts weinigen, die aan de „verlichting" deel ontvingen —, maar door middel van de kunsten. Met het oog op deze laatste kan gezegd worden, dat elke Japanner minstens één kunst geleerd heeft, al is het slechts die van het „schrijven", die het fundament en het uitgangspunt der „Tusche"-schildering vormt, en dat hij die zijn leven lang beoefent. Het boogschieten wordt aan alle hoogescholen facultatief onderwezen, en niet minder het zwaardvechten; en zoo spreekt het vanzelf, dat het aantal dergenen, die door den „geest" dezer kunstvormen aangeraakt worden, buitengewoon groot is. Daar nu al deze kunsten den geest van het Boeddhisme in velerlei gradaties en schakeeringen, overeenkomstig haar bizonderen aard, in zich hebben opgenomen: is het dan niet te verwachten, dat haar werking op de gemoederen in een zeer bepaalde en onduhbelzinnige wijze te voorschijn komt?

Wanneer men hier en daar de opvatting vertegenwoordigd vindt, dat door het aanleeren van deze kunsten tegenwoordigheid van geest bij alle kalmte, wilsvolharding bij alle onopzettelijkheid van handelen, zelfverzekerdheid bij alle onpersoonlijkheid van houding verworven wordt, dan is dit juist; maar het is toch slechts een nevengevolg, dat zoo weinig aan de atmosfeer van het Zen-boeddhisme gebonden is, dat het ook elders en onder geheel andere voorwaarden zou kunnen optreden. Ja, zelfs de „onpersoonlijkheid" in houding, die in onderscheiding van den westerschen cultus van het „zich-zelf zijn" voor het Japansche geestesleven zoo onmiskenbaar kenmerkend is, is niet zonder meer als vrucht van het Boeddhisme aan te merken. Haar wortel is „primair" in den Japanschen „volksgeest" te zoeken, door natuurlijke en historische factoren bepaald en reeds krachtig levend in een tijd, die nog vóór de aanraking met het Boeddhisme ligt. Toen dit eenmaal begon zijn invloed te doen gelden, was het zonder meer van een veelbeteekenend aanknoopingspunt verzekerd. Het Japansche volk moest het Boeddhisme als met zichzelf overeenkomend en zichzelf geestelijk verwant beschouwen, en zoo bleef voor dit volk nog slechts de taak over — die trouwens verstrekkend genoeg is — om dezen natuurlijk gegroeiden grondtrek van den Japanschen aard door het Boeddhisme gesanctioneerd te zien en hem voortaan bewust tot een blijvende bestaanswijze te verdiepen.

Maar daarbij bleef het niet. Het is voor den Japanner niet slechts vanzelfsprekend, zich zonder eenigen tegenstand te voegen naar de in den loop der jaren gegroeide ordeningen van zijn volksbestaan, maar zelfs om harentwille zijn eigen bestaan ten offer te kunnen brengen in een kalmte, die daarvan geen ophef maakt. En eerst hier komt nu de vrucht van den boeddhistischen invloed en daarmee van de onbewust opvoedende waarde der in dit Boeddhisme wortelende kunstvormen aan het licht: vanuit dit innerlijk licht ontvangt de dood, ja zelfs de vrijwillige dood terwille van het vaderland zijn verheven wijding en verliest dus volkomen alle verschrikking. Concentratie, zooals het Boeddhisme en alle echte kunstbeoefening die eischt, beteekent, eenvoudig gezegd: kunnen afsterven van de wereld en van zichzelf, teniet worden en juist daarom oneindig vervuld zijn. Wanneer dit dikwijls wordt beoefend en werkelijk ervaren, niet als een eens en vooral begrepen „gedachte", niet als een bewust ons voorgehouden „besluit", maar als „werkelijk" zijn in het niet-zijn doorleefd: dan roept het die kalme zekerheid te voorschijn, die den dood en het bewuste in-den-dood-gaan evenmin vreest als het verzonken-zijn zelf. Want of het menschelijk bestaan slechts voor oogenblikken en tot het moment van terugroeping vernietigd is of voor langen duur: in beide gevallen blijft het een ontrukt-zijn in de vervulling van het zijn in het niet-zijn.

Hier ligt tegelijkertijd de wortel van dien „ridderlijken" geest, dien de Japanners terecht als hun meest eigen bezit beschouwen en waarvan het zuiverste symbool de in de stralen der morgenzon ontlulkende tak met kersenbloesem is: zich zoo van het leven te kunnen losmaken, geluidloos en innerlijk onbewogen, dát eerst vervult en onthult niet den eenigen, maar wel den laatsten zin van alle bestaan, welks einde overgaat in het begin.

En zoo is deze poging om den geest van het boogschieten te onthullen, tegelijk een poging, zij het er ook één die slechts bij gebrekkige aanduidingen blijft, om het innerlijkste wezen der mystiek te „treffen".

(Prof. Dr E. Herrigel vert.)

Plaatsgebrek.

Wegens voortdurend gebrek aan ruimte blijft deze week voor één keer een artikel van mijn hand, ditmaal over de toestanden in ons kerkelijk leven, wachten tot de volgende week.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Een prachtig begin.

Wolf Meesters: Hielko van Oaltje. — N.V. Uitgeversmij J. H. Kok, Kampen.

Men heeft de jeugd-biografieën wel eens genoemd een vlucht uit de benauwende werkelijkheid van het groote-menschenleven, naar den min of meer romantischen tijd van de jeugd. Als dat waar is, en er is geen reden te gelooven dat dit niet het geval zou kunnen zijn, wordt het begrijpelijker, dat de schrijver zijn jeugdigen held laat opgroeien op het platteland, in de vrije natuur, en laat spreken in de taal van zijn streek, in het dialect.

Daar komt dan meestal nog bij, dat het hoofdpersoontje dikwijls een bijzonder kind is, buitengewoon naief, of buitengewoon ondeugend, althans afwijkend van het gewone slag dat wij allen kennen. Ook dit behoeft niet te verwonderen, want beide gevallen geven eerder aanleiding tot het beschrijven van conflicten, dan met het normale kind het geval zou zijn.

Dat noch het eerste, noch het tweede het geval behoeft te zijn, toont het eerste werk van den jongen Groningschen schrijver Wolf Meesters duidelijk aan. Het verhaal speelt zich af onder den rook van de grootste stad uit het Noorden, de achtergrond is steeds een scheepswerf. Het doordringend geluid van de luchtrevolver van den klinker laat overduidelijk hooren, dat het bedrijvige leven een groote plaats inneemt in het bestaan van de menschen in de buurt. Als het gehamer ophoudt, ontstaat er een stilte ook in het huiselijk leven, want dan wordt Hielko's vader, arbeider op de werf, werkloos. De scheepswerf is niet alleen een genoeglijke speelplaats voor de jongens, maar levens een noodzakelijke bestaansvoorwaarde. Onbewust is Hielko er van doordrongen, als hij met echte jongenstrots een handje meehelpt aan de afwerking van elk schip, dat de helling verlaat.

Nooit echter neemt het groote-menschenwerk de eerste plaats in. De omslag van het boek geeft de verhouding zuiver weer: een scherpe jongenskop tegen den vagen achtergrond van een schip op de helling. Het leven van Hielko gaat voor.

De taal waarin het boek grootendeels geschreven is, werkt niet mee om het bekoorlijker te maken. Wat men ook voor goeds van het Groningsche dialect mag zeggen, smeuïg is het allerminst. De Zuidelijke streektalen hebben klaarblijkelijk het vermogen, aantrekkelijk te werken op den lezer. Het harde, afgebeten Groningsch mist die hebbelijkheid ten eenenmale. Wanneer de schrijver het algemeene Nederlandsch als voertaal had gebruikt, zou dat voor de lezers zelfs gemakkelijker geweest zijn, want ondanks de verklaringen aan den voet der bladzijden, zal menig woord niet of moeilijk begrepen worden. Om Hielko naar het leven te kunnen afbeelden, had de schrijver echter geen andere keuze, dan hem de taal van zijn hart te laten spreken. Eenigszins anders staat het met de Groningismen, die in de beschrijvende gedeelten voorkomen en soms meer storend, dan onmisbaar zijn.

Milieu-teekening noch taalbehandeling willen „stemming" te weegbrengen, daarvoor zijn ze te nuchter, eenvoudig en waar. Ze passen geheel voor hun doel, een zuiver beeld te geven van den hoofdpersoon van het boek. En Hielko is een echte, natuurlijke jongen, zonder iets buitenissigs. Dat hij desniettegenstaande de „held" van een vrij dik boek kon worden, is niet aan zijn wederwaardigheden, maar aan de kunst van den schrijver te danken.

De bijfiguren zijn alle goed beschreven. Hielko komt uit een degelijk, christelijk arbeidersgezin. De vader is een verstandig man, trotsch op zijn zoon dikwijls, maar niet zachtzinnig als deze straf verdiend heeft. Tegen den spot van zijn medearbeiders weet hij zich voortreffelijk te handhaven, waarbij zijn betere ontwikkeling, als christenwerkman, hem een grooten voorsprong geeft op het oppervlakkig, materialistische gepraat van zijn kameraden. Hielko's godsdienstige bezinning is vrucht van het onbevangen christendom thuis. Zijn diepe vereering voor den vromen grootvader versterkt hem voortdurend in zijn moeilijkheden.

Minder verstandig, hoewel zeer goedmoedig, is de moeder, die zoo goed voor hem is, ondanks haar strengheid soms, dat hij nooit bemerkt heeft, dat zij zijn eigen moeder niet is. Met groote fijngevoeligheid is dan ook beschreven, hoe Hielko, als hij langzamerhand gaat beseffen, dat zij zijn tweede moeder is, dit als iets vreeselijks gaat beschouwen. Op allerlei manier tracht hij meer over zijn eigen moeder te weten te komen, daarvoor weet hij zelfs zijn zwakken grootvader mee te troonen naar haar graf. De moeilijk verkregen inlichtingen verzamelt hij als een schat, zijn wetenschap wordt een geheim, dat hem eindelijk te machtig wordt. Hij moet er over spreken met anderen. Een zusje, een lief, wat dommig kind, wordt zijn vertrouwde, een vriend wordt heimelijk ingewijd. Zijn ongemotiveerde zoeken naar een tekort komen, vindt eindelijk ontlading in de herinnering aan een langgeleden pak slaag. Het conflict breekt naar buiten, als hij in een plotselinge opwelling zijn moeder de gehoorzaamheid opzegt en lucht zich in het schot met een kastanje op haar, die hij als zijn stiefmoeder ziet. Haar verontwaardiging over deze daad tegen „zijn eigen moeke" schildert prachtig haar volkomen onbewustzijn van een andere, dan een zuiver moederlijke verhouding.

Het eenvoudige, maar diep gevoelige gesprek van vader en zoon brengt alles weer in het reine en herstelt Hielko's gemoedsrust en de goede verstandhouding tusschen hem en zijn tweede moeder. Wat hem eerst een diep gemis scheen, blijkt een heerlijke winst te zijn.

Kostelijk, en vol humor is de beschrijving van het zoeken naar een betrekking. Een groote menschenkennis, en een uitstekend schrijverstalent legt de auteur hier aan den dag. Hij begrijpt de jongensziel door en door. Zeer zuiver van teekening is het Sinterklaasverhaal, en het bravoure stukje van Hielko bij de tewaterlating van het nieuwe schip. Trouwens het heele leven van dezen gewonen jongen, waarin zoo weinig groots gebeurt, is van den binnenkant uit bezien en met een opmerkelijk waarnemingsvermogen tot in zijn diepste roerselen nagegaan. En daardoor onderscheidt zich dit boek van vele andere in dit genre: het innerlijke conflict wordt zoo duidelijk, en zoo ontroerend fijn beschreven, dat het werk ver uitgeheven wordt boven het nuchter of amusant beschreven jongensleven. De hoofdpersoon is gewoon — al zal niet ieder dezelfde zielsgesteldheid, de zelfde soort naieveteit bij alle jongens van zijn stand en leeftijd terugvinden — zijn leven gaat zonder ingrijpende gebeurtenissen voorbij, maar zijn beeld blijft u bij, omdat het zoo waarachtig menschelijk is, zóó eenvoudig, dat wij zelf niet konden zien, hoe diep en hoe bewogen het innerlijke leven is, onder het meestal weinig interessant lijkende uiterlijk.

Men moet geen boeken van dit genre met elkaar vergelijken, dat kan niet, maar in het soort zal dit een goede plaats innemen, omdat het een bijzonder boek is over een weinig bijzonderen jongen. Niet alleen een groote aanwinst voor de Groninger literatuur, maar evengoed voor de christelijke letterkunde in het algemeen. Een talentvol schrijver maakt hiermee zijn entrée.

Het zou ondankbaar zijn, als de uitgever niets hoorde over zijn aandeel in dit boek: de uiterlijke vorm. Een graveur, die internationaal bekend is, de heer Bulder, heeft de prenten in hout gesneden. Ondanks het stugge materiaal zijn ze tot in de kleinste onderdeelen áf, met een prachtverdeeling van licht en donker, volkomen in harmonie met letter en bladspiegel. Het is verblijdend, dat er zooveel moeite en kosten besteed worden aan een boek van een jong kunstenaar, dat in een bibliotheek uitkomt. Wil men de menschen opvoeden ook op kunstgebied, dan behoort men het beste te geven. Het is daarom jammer, dat zulk een boek ook ingenaaid te verkrijgen is. Pas een fraai uitgevoerd, goed gebonden boek, geeft liefde voor de schoone kunst.

Gron. H. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Mag men spreken van „Teksten krijgen"?

IV.

De correspondentie, die ik over dit onderwerp kreeg is reeds zeer uitgebreid en groeit nog telkens.

Zooals ik reeds zei, ik kan niet alle brieven beantwoorden. Dat is ook niet noodig.

Waar het vóór alle dingen op aankomt in dit debat is dit, dat men toch juist onderscheidt.